

MAÇKA - TAŞKIŞLA ÜNİVERSİTE - OTEL - BORSA

Türkiye Mühendislik Haberleri dergisinin Nisan-Mayıs 1987 tarihli 330. sayısında "Kültürel Yozlaşma ve Taşkişla Oteli" başlıklı başyazımızda şunları söylemiştik:

"Ülkemizde tarihi TAŞKIŞLA binasının otel yapılması düşüncesine, daha kapsamlı bir deyişle, insan, kültür, sanat ve doğal değerlerini hiçe sayan, umursamayan, vurdumduymaz tutuma ve bu tutumun olağan davranış biçimi haline gelmesine bir günde gelinmemiştir.

Tüm karşı çıkmalara, uyarılara ve bilimsel tepkilere karşı GÖKOVA Körfezine termik santral, Köyceğiz-Dalyan'a turistik tesisler, Beyoğlu-Perâ sit alanına çevre yolu, İzmir, İzmir Körfezi ile göllerin çevresine sanayi tesisleri, onlarca yıllık ağaçların süslediği Ankara Güven Parka otopark vb... yapmak isteyen kafa ile tarihi TAŞKIŞLA binasını otel yapmak isteyen aynı kafa dır.

Bu bakış açısı kaba çizgileri ile ekonomik gelişmeyi ve topyekün kalkınmayı salt ticari yaklaşımlar içinde görmekten kaynaklanıyor. Bu bakış açısı çerçevesinde herşey para, akar ve kazanç ile ölçülüyor. Böyle olunca da tüm değerler, insani ve toplumsal ilişkiler ticari birer meta gibi görülmeye ve böyle değerlendirilmeye başlanıyor. Para, toplumsal zenginliğin belirleyicisi tek kavram gibi öne çıkıyor. Kazanmak, yalnızca çok kazanmak önemli hale geliyor..."

Bu satırların yazılmasının üzerinden üç yılı aşkın bir süre geçti. Yakın zaman içinde İdare Mahkemesi Taşkişla'nın otel yapılması ile ilgili tüm işlemleri iptal etti ve Taşkişla'nın birinci sınıf tarihi eser olduğunu karar altına aldı. Ayrıca, Taşkişla'nın İTÜ merkez binası ve üniversite eğitim tesisi, aynı zamanda kent bütününe hizmet edecek sanat ve kültür merkezi olmasını karar altına alan İstanbul Anakent Belediye Meclisi, Dalan zamanında Taşkişla'yı otel olarak gösteren plan

değişikliğini de iptal etti.

Bu durumda 1985'te Taşkişla'yı 49 yıllığına kiralayan ancak mahkeme kararıyla kira hakkı iptal edilmiş Eska da devletten Taşkişla'daki onarımlar ve İTÜ'nün Ayazağa kampüsünde yaptığı harcamaların tazmin edilmesini istiyor. Eska'nın çıkardığı faturanın ise yaklaşık 25 milyar TL olduğu belirtiliyor. Eska'nın bu 25 milyarı ya Hazine'den ya da Taşkişla'nın kullanım hakkını Maliye Bakanlığı kanalıyla borsaya devrederek, borsadan almayı planladığı söyleniyor. Bu konuda Borsa Yönetim Kurulu Başkanı Eska'nın zararlarını kendilerinin ödemelerinin söz konusu olmadığını söylüyor ve şunları ekliyor: "Bunları nereden çıkarıyorlar? Üstelik böylesi bir takas nasıl muhasebeleştirilir? Ancak, üniversitenin ve bakanlığın onayı alınırsa elbette *birtakım formüller bulunur.* (altını biz çizdik) (13.8.1990 tarihli Güneş gazetesi) Bu arada Maliye ve Gümrük Bakanlığının, İdare Mahkemesinin Taşkişla'nın otel yapılamayacağı yolundaki kararının iptali için Danıştay'a dava açacağı da çıkan haberler arasında.

Tazminat ve devir hakkının perde arkasını ve bunların neden olanaklı olamayacağını Prof.Dr.Erol Kulaksızoğlu 9 Ağustos tarihli Cumhuriyet gazetesinde ayrıntılı olarak anlatmış. Kulaksızoğlu aynı yazısında bir de madalyonun öbür yüzünden söz etmiş:

"Öte yandan Taşkişla'nın otele dönüştürülmesi girişiminin iptali üzerine doğan tazminat hakları yalnız Eska için söz konusu edilemez. Madalyonun öbür yüzü de vardır.. Eska'nın otelcilik girişiminin ne olursa olsun, gerçekleştirilebilmesi için İTÜ gibi bir üniversitenin elinden kırk yıllık merkez binası alınmak istenmiş üniversite, istemeye istemeye binayı terke zorlanmıştır. Dolayısıyla İTÜ'nün de bu girişim nedeniyle çok büyük zararları ve tazminat hakları söz konusudur. Eska, daha proje ruhsatı bile almadan Taşkişla'nın boşaltılmasını istemiş, bunun üzerine İTÜ yönetimi

YÖK dahil türlü merciler tarafından baskı altına alınmış, Taşkışla içinde eğitim tüm yoğunluğu ile sürürken, binaya çepeçevre iskeleler kurulmuş, öğretim üyeleri ve personelin çalışmakta oldukları odalara işçiler sokulmuş, camlar kırılarak pencerelere iskele payandaları çakılmış, doğramalar hırpalanmış, yaklaşık 700 m²'lik öğrenci yemekhanesi ve kürsü grubu hoyratça yıkılıp yerle bir edilmiştir. Bodrum katta da yıkımlara girilmiş, taşıyıcı duvarlar oyularak zedelenmiştir.

Bütün bunların yanı sıra Eska sözleşmesi nedeniyle yaklaşık 5 yıl süreyle Taşkışla için hiçbir onarım ödeneği verilmemiş, öncelikli onarım masrafları askıya alınmış, bina kendi haline terk edilmiş, binanın hızla yıpranmasına neden olunmuştur. Diğer yandan bina içten ve dıştan hırsızlık ve yağmaya uğramış, som prinçten değerli duvar globu armatürleri boydan boya sökülüp yok edilmiş, tuvaletlerin tesisat danıtımı ile lavabo ve aynaları çalınmıştır. Bu o yıl süresince Taşkışla içinde görev yapan öğretim üyeleri ve öğrenciler, binayı terke zorlanırcasına yokluklar içine bırakılmışlar, bir anlamda kendilerine işkence uygulanmıştır. Bununla da yetinilmemiş, adalet kanalıyla haklarını arayan öğretim üyeleri vatan hainliği ile suçlanmış, kendilerine alenen hakaret edilmiştir.

Taşkışla gibi tarihsel bir yapının otele dönüştürülmesi ya da binada değişiklikler gerektirecek herhangi bir başka işleve girişmenin, tarihsel eserin tahrip edilmesi sonucunu doğuracağı artık kanıtlanmıştır. Kültür, sanat, teknik, hukuk bu yargıda birleşmektedir. Hal böyle iken, tüm bunların gözardı edilerek Taşkışla'nın bu kez borsa yapılmak istenebildiği görülüyor. Bu girişimin ardından da aynı sakıncaların, tarihsel eserin gene tahribi olasılığının doğacağı, İTÜ'nün haklarının çiğnenmesine devam edilmiş olacağı düşünülüyor. Demek ki Taşkışla gibi tarihsel bir eserin korunabilmesi ile ilgili tüm çabalar ve yargı kararlarının özü bazı kişilerce hâlâ yeterince anlaşılmasa da anlaşılacak değildir ya da anlaşılacak istenmemektedir. Ne yazık ki bu insanlar tarihsel eser korumayı, kültür mirasımıza sahip çıkmayı sanki bir yük, bir lüks olarak görmekte, öz evladını başka birinin bakımına terk eder-

cesine nasıl olursa olsun bu yükten kurtulmak istemektedirler."

Yine Taşkışla konusunda 18 Ağustos tarihli Cumhuriyet gazetesinde "Taşkışla'ya İkinci Saldırı" başlıklı yazısında Prof.Aydın Aybay Taşkışla'nın neden borsa binası da yapılamayacağı konusunda şunları söylüyor:

"İşin hukuksal yönüne dokunmadan önce şunu belirteyim. Devletin kesesinden milyonlarca lira ödenek kapatarak dünyanın dört bir yanını gezip gören devletlü efendiler, hangi metropolün Maçka-Elmadağ-Harbiye üçgeni gibi bir bölgesinde borsa binası görmüşlerdir?

Londra'da mı, Frankfurt'ta mı? Borsa, ticaret sarayı ve benzeri yapıların büyük dünya kentlerinin nerelerinde bulunduğunu hiç merak etmemişler midir? Dahası, Taşkışla gibi çevresiyle birlikte hemde doğal hemde tarihsel bir anıt oluşturan değeri, dört köşe çantalı para avcılarının istilasına terk etmek akıl mıdır, estetik midir, kentseverlik midir, giderek yurtseverlik midir? Bu tür kararları verenler, acaba bir ağacın yeşiline, bir anıtın çizgilerine, bir peyzajın renklerine bakarken içlerinin titrediğini yüreklerinin çarptığını, nefeslerinin sıklaştığını hissetmişler midir? Hiç sanmıyorum. Yargı kararı ile çevirmeye kalktığı büyük dolap açığa çıkınca, ona buna 'vatan haini' suçlaması yapmaya cüret eden kendini bilmez gibi, gözü paradan ve 'kisbükazançtan' başka birşey görmeyen, bütün değerler sistemi her şeyi yıkma pahasına 'köşeyi kıvrılmak'tan ibaret olan kişilerin bu tür duygulardan nasipsiz olduklarını kesin sayıyorum. İnsan eliyle yaratılan ve dünyanın her yerinde korunması için büyük bir özen gösterilen 'yapay-çevre' diye bir şeyi işittiklerini bile sanmıyorum. Bir kent kültürünü yaratan ve yaşatan değerlerin o kente sokuşturulmuş oteller zincirleri değil, çok başka şeyler olduğunu da bilmediklerini kesin olarak söyleyebilirim."

Taşkışla için kavga sürerken 22 Ağustos tarihli gazetelerde Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın bu sefer de İTÜ'nün Maçka'daki, eski adıyla Maçka kışlası olan Maden Fakültesi binasını, 49 yıllığına ve yılda 2 milyar 640 milyon TL'na Menkul Kıymetler Borsasına kiraladığı haberleri yer aldı. Yani kamuoyu Taşkışla ile uğraşırken, Maden Fakültesi binasının borsaya kira-

landiğına tanık oldu.

Bu gelişme üzerine İTÜ Yönetim Kurulu 28 Ağustos'ta yaptığı olağanüstü toplantıda kamuoyuna şu açıklamayı yaptı:

"1. Üniversitemizin görüşü alınmaksızın, bir oldu bitti havası içinde alınmış olan bu karar, İTÜ mensupları ve mezunları arasında derin bir üzüntü yaratmıştır.

2. 217 yıllık geçmişi ile ülkemizin ve dünyanın en eski teknik yükseköğretim kurumlarından biri olan İstanbul Teknik Üniversitesi'ne karşı takınılan bu tavır, bilime ve özerk üniversiteye gösterilmesi gereken saygı ile bağdaşmamaktadır.

3. Üniversitemizin şehir merkezindeki işletme fakültesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı ve sosyal tesislerimiz gibi birimlerden oluşan en önemli yerleşim bölgesinin temel ve ayrılmaz bir parçası olan ve çeşitli öğretim ve kültür faaliyetleri için tamir ve restorasyon çalışmaları iki yıldanberi devam etmekte olan bu binanın devre dışı kalması halinde İTÜ'nün yerleşim düzeni temelinden sarsılacak ve o bölgedeki yerleşimin bütünlüğü bozulacaktır.

4. İstanbul'un imar planında eğitim ve kültür amacına ayrılmış olan bu bölgede, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın yerleşmesi halinde, çevreye taşacak ve giderek yayılacak olan hareketli ve gürültülü ortam, İTÜ'deki ve bölgedeki tüm öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyecektir.

5. Maçka'daki söz konusu bina, 1954 yılından beri bir kamu hukuku tasarrufu ve Bakanlar Kurulu kararı ile kamu tüzel kişiliği olan İTÜ'ye tahsis edilmiş ve bu husus çeşitli kanunlarla da tekrarlanmıştır. İTÜ kendisine tahsis edilen ve kendisinin kamu emlakinden olan bu bina üzerindeki tahsis kararını kaldırmadığına göre, bu kamu emlakı üzerinde özel hukuk hükümleri gereğince 'irtifak hakkı' tesis edilerek, başka bir tüzel kişiliğe veya gerçek kişiye devredilemez.

6. Yukarıda açıklanan görüşler ışığında, İTÜ Yönetim Kurulu, yanlışlığına inandığı bu kararın kaldırılacağı ümidini taşımakla beraber, İTÜ ve Türk bilim camiasına karşı sorumluluğunun bilinci içinde gerekli hukuki işlemlere en kısa zamanda başlanması

kararını almıştır. (Cumhuriyet Gazetesi, 29 Ağustos 1990)

İTÜ'nün Maçka binası Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından İstanbul Borsasına kiralanmasına kiralandı. Ama bu işlemle birlikte bir sürü hukuksal tartışmayı da başlattı. İTÜ yukarıdaki açıklamayı yaparak binanın kendisine ait olduğunu önesürüyor. Şişli Belediye Başkanı Fatma Girik:

"Mevzii imar planında Maçka Kışlası, rekreasyon alanı içinde kalıyor. Bu binanın, eğitim ve öğretim amacına yönelik fonksiyonları var. Borsaya karşı değilim. Burasının bir iş merkezi veya borsa binası olarak kullanılmasına karşıyım. Binanın, borsaya verilmesi halinde, bu durum plan işlevine aykırı olduğu için, tadilat ruhsatı vermeyeceğiz. Ayrıca, 1954 yılından beri binayı kullanan İTÜ'nün bugüne kadar buranın tapusunu almamasını da, kınıyorum."

diyerek binada borsaya izin vermeyeceklerini ifade ediyor. Borsa Başkanı Yaman Törüner ise:

"Bina, bize sahibi olan Hazine tarafından 49 yıllığına, yıllık 2 milyar 640 milyon lira karşılığında kiralandı. Bu kira sözleşmesiyle birlikte, kullanım hakkını da, tapuda tescil ettirdik. Bina birinci derecede tarihi eser olmadığı için, dış görünüşünü koruyarak, içi borsanın işlevine göre restore edilecektir. İstanbul Borsasını hem hisse senedi, hem döviz hem de altın piyasaları olarak, bu tarihi binada, tüm dünya borsalarına entegre edeceğiz. Bu, hem Türkiye'nin hem de Şişli Belediyesi'nin işine gelecektir."

görüşünü savunarak, artık binanın kullanım hakkının kendilerine ait olduğunu söylüyor.

Binanın kiralama olayından sonra, Şişli Belediyesi, kaçak inşaat yapıyor gerekçesi ile binayı mühürledi, 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, yine kiralama olayıyla ilgili tedbir kararı aldı. borsa, bunun karışısında "delil Tesbiti" istemiyle 7. Sulh Hukuk Mahkemesini devreye soktu.

Maçka binası üzerinde sürdürülen tüm bu tartışma ve gelişmelerin uzun bir süre daha devam edeceği anlaşılıyor.

Asıl sorun birer tarihi ve kültürel değer ifadesi olan

bu binaların hangi amaçlarla kullanılıp kullanılmayacağı üzerinde düşünülüyor.

Bu arada bu binaların borsa olarak kullanılmalarını hararetle savunarak, bunun ideolojisini yapanlardan da söz etmemiz gerekiyor. Milliyet gazetesinin *Borsa Uzmanı Gözüyle* köşesinde Alp Tekinalp imzasıyla yazılan iki yazı bunun iyi birer örneği.

Alp Tekinalp'ın "Maçka Kışlası'na da Hayır" başlıklı yazısında şu görüşlere yer veriliyor:

"Geçen pazartesi çıkan yazımızı cumadan kaleme almış ve borsanın bu defa Maçka Kışlası'na yerleşmesine yine bazı profesörlerin ve yandaşlarının taş koyacağını, gereken hukuk cambazlıklarının da yapılacağını söylemiştik, oysa Paris borsasının bugünkü muhteşem binasına kavuşmasının, zamanında devletin başında bulunan. III. Napolyon ve belediyenin başında bulunan Baron Haussmann'ın destek olmasıyla gerçekleştiğini hatırlatmıştık. Daha yazı yayınlanmadan korktuğumuz başımıza geldi. Fato hazretleri Maçka Kışlası borsaya yar olmasın diye acele gidip binayı mühürledi. Fato ile, hatta patronu ile Baron Haussmann'ı kıyaslamak kadar abes bir şey olamaz. Ama görüyorsunuz, neden Paris'te böyle muhteşem borsa binası oluyor bizde neden olmuyor? Asıl mesele bu gibi kişilerce borsanın kapitalizmi temsil eden bir kuruluş olmalıdır. İşte hukuk profesörleri de devreye girdi ve geçen hafta bahsettiğimiz zorlama mütalaalar ve hukuk cambazlıkları da başladı.

Teknik Üniversite bugün her üniversiteye nasip olmayan, Boğaz'ın en güzel yerinde şahane bir kampusa sahiptir. Ne Taşkışla'ya ne de Maçka Kışlası'na ihtiyacı vardır. İki bina da uzun süreden beri boştur ve durduğu yerde çürümektedir. Bunlar ne yapar, ne yaptırır. Ne kullanır, ne kullanırır.

Dün İstanbul olarak, yıkılan Beyrut'un yerini alamadık. Bugün Kuveyt ve Bahreyn'in yerini almak için, çok iyi işleyen bir borsa dahil, her türlü altyapıya sahibiz. Finans piyasamızın tek eksiği yeterli borsa binasıdır. Borsa Taşkışla veya Maçka'ya yerleştiğinde iş hacmi geometrik bir artışla çıg gibi büyüyecektir. Borsa dar binasının içinde adeta alçıya alınmış gibidir.

Ortadoğu'ya hâkim bir finans merkezi olmanın Türkiye'ye kazandıracağı sayısız avantajları bu kafalar anlayabilir mi?

Aynı uzman, "Eli Sopalı Üniversite" başlıklı yazısında ise şunları söylüyor :

"Borsanın Maçka macerası 31 kısım tkmili birden dizi film haline geldi. Bu konuyu ilk ele aldığımızda, her türlü hukuk cambazlığı dahil borsayı engellemek için ne mümkünse yapacaklarını yazmıştık. Çok safmışız. Taşlı-sopalı militanları hiç düşünmemişiz. Hele üniversitenin bizzat kendi yaptığı kaçak inşaatı ihbar ederek binayı mühürletme cambazlığı ve bunun için Fato hazretleriyle paslaşması, "Gerekirse öğrencileri ayaklandırırız" tehditleri. Fasih İnal'ın dediği gibi, "Koca koca profesörlerin yönettiği sopalı üniversite ordusu".

Evvelce İTÜ Gümüşsuyu, Taşkışla ve Maçka binalarında faaliyet gösterirken, şimdi dünyanın en güzel üniversite kampuslarından birine sahip olduğu halde, bu üç binayı da bırakmak istemiyor. Kendisi de kullanmıyor. Göstermelik birkaç hoca ve öğrenciyi binaları bırakmamak için orada tutuyor. Senelerdir kendisine uygun bir bina arayıp bulamayan borsanın bu boş binalara talip olması mı arsızlık, yoksa elindeki şahane kampusa rağmen ve Eska'nın yapıp hibe ettiği binanın da üstüne yatarak şehirdeki bu üç binanın hiçbirini vermem de vermem diye direnmek mi?

Bu işte biz borsayı ve Başkan Törüner'i sonuna kadar destekleyeceğiz. Bu memlekete gelişmiş bir borsa ve uluslararası bir finans piyasası lazım mı, değil mi? Lazımsa, engel olmak değil, yardımcı olmak zorundayız."

Bu son söylenenlerle birlikte, Maçka ve Taşkışla olaylarında söylenebilecekler, özü itibarıyla, bütünüyle söylenmiş oluyor. Bu iki önemli tekil ve somut olay ve bu olaya yaklaşım biçimleri, düşünce tarzları tarihe, bugüne, geleceğe, ülkeye, kültüre, hukuka bakışın aynası değil mi?